

С.І. ТАРАСЕНКО, канд.ек.наук, доц., ДДТУ, Дніпродзержинськ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Наведено результати дослідження місця та змісту управління витратами підприємства в системі нарощування його вартості. Обґрунтовано критеріальний показник управління витратами та його місце в циклі підвищення ефективності та вартості підприємства

Приведены результаты исследования места и содержания управления расходами предприятия в системе наращивания его стоимости. Обоснован критериальный показатель управления расходами и его место в цикле повышения эффективности и стоимости предприятия

The article contains the results of the research sites and content management costs companies in the system of increasing its value. The criterion indicator of cost management and its place in the cycle efficiency and value of the enterprise is grounded

Ключові слова: вартість, витрати, ефективність, критеріальний показник, управління, цикл

Вступ. Для українських підприємств сьогодні характерним є вивчення, адаптація і активне використання західного досвіду у сфері економіки і менеджменту, уточнення і доповнення системи цілей, які визначають стратегію розвитку підприємства, способів їх досягнення. Однією з таких цілей, яка дозволяє погоджувати й безліч інших, є нарощування вартості підприємства. Досягнення цієї мети вимагає визначення складу функцій і елементів управління вартістю для забезпечення можливостей активного на неї впливу.

Питанням організації вартісно-орієнтованого управління підприємством, направленою на максимізацію його вартості, присвячений ряд робіт зарубіжних (Т. Коллера, Т. Коупленда, Дж. Мурріна, М. Скотта, П. Хана та ін.), російських (С. Валдайцева, О. Євтуха, І. Єгерєва, І. Івашковської та ін.), а також українських (О. Мендрула, С. Панкова, Н. Лебідь та ін.) авторів. За результатами виконаних в цій області досліджень у якості окремих елементів в системі управління вартістю пропонується розглядати управління грошовими надходженнями, управління інвестиціями, управління активами, управління капіталом, дивідендну політику і управління витратами [1, с.14]. Особливості об'єктів управління в рамках виділених елементів обумовлюють необхідність окремого дослідження можливостей кожного з них в частині впливу на вартість. На нашу думку, серед виділених елементів щонайкраще дозволяє взаємопов'язати цілі і результати оперативного і стратегічного управління такий елемент як управління витратами, тим більше, що цей функціональний напрямок управління є актуальним для організацій, що ставлять різні цілі.

Постановка завдання. Мета даної роботи – обґрунтування змісту і місця управління витратами в системі нарощування вартості підприємства, встановлення взаємозв'язку між цілями управління витратами і управління вартістю.

Методологія. Методологічною основою роботи є сукупність способів наукового дослідження, зокрема методи наукового та структурно-логічного аналізу, графічного зображення логічних залежностей. Теоретичною основою дослідження послуговували фундаментальні положення концепцій управління підприємством за витратами та вартістю.

Результати дослідження. Витрати розглядають як похідну від вартості ресурсів, використаних в процесі виробництва. Вони обмежують прибуток і таким чином впливають на величину отримуваних для подальшого розвитку ресурсів. Величина витрат є одним з показників, використовуваних в системі державної статистики. Так, в системі статистики систематизуються витрати, здійснювані підприємствами всіх форм власності по видах економічної діяльності у розрізі економічних елементів. Відстеження динаміки витрат дозволяє оцінити та порівняти тенденції зміни вартості окремих видів ресурсів. Структура витрат, з одного боку, характеризує особливості діяльності підприємства, його галузевої приналежності, дозволяє порівняно з іншими визначити сфери підвищеної витратомісткості, а з іншого - характеризує можливості його потенційного розвитку. Структура операційних витрат, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг), також входить в систему статистичних показників, а її аналіз дозволяє виявити найбільш значимі види витрат в кожному з економічних видів діяльності та побачити зміни, які у ній відбуваються. Так, за даними Держкомстату щодо структури операційних витрат на реалізовану продукцію можна зробити висновок, що розвиток економіки протягом останніх років характеризувався істотним зменшенням частки витрат на оплату праці за рахунок значно вищих темпів зростання матеріальних витрат в умовах активних інфляційних процесів [2].

Абсолютна сума витрат і їх структура є важливими індикаторами розвитку економіки, проте оцінити міру ефективності їх використання можливо лише в зіставленні з обсягами діяльності (обсягами реалізованої продукції (робіт, послуг)). Величина і динаміка питомих витрат свідчить про високу витратомісткість економіки України, у тому числі промислових підприємств, нестабільність величини цього показника (табл.1).

Таблиця - Операційні витрати на 1 гривню реалізованої продукції

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, коп.						
- за всіма видами економічної діяльності	95,8	96,8	95,8	98,8	97,8	97,0
- по промисловості	97,5	97,6	92,3	94,0	97,5	95,9

У системі управління витратами важливим є розгляд особливостей витрат як об'єкту управління. До них відносяться такі: висока міра різноманітності; незалежність від наявності формального управлінського впливу; обмеженість і неповоротність; неповна контрольованість; превентивність; відповідність змінам в діяльності підприємства; циклічність і постійність; інтегрованість з іншими сферами управління [3, с.34]. Організація управління витратами на підприємстві, яке представляє собою комплекс взаємозв'язаних робіт, направлених на досягнення оптимального рівня витрат в процесі їх формування під час господарської діяльності у всіх підсистемах підприємства і пов'язаної з виконанням в них будь-яких робіт, передбачає виокремлення та врахування й особливостей самого процесу управління витратами. В їх число включають інтегрованість з іншими сферами управління, стабільність, циклічний характер, превентивність, гнучкість, відповідність змінам в діяльності підприємства.

Одним з найважливіших аспектів інтегрованості в сучасних умовах, коли забезпечення зростання конкурентоспроможності та вартості підприємства стають ключовими завданнями підприємств, є балансування цілей управління витратами та управління вартістю. Як наголошувалося, загальною метою управління витратами є не їх мінімізація, що може привести до скорочення виробництва, а ефективніше використання ресурсів підприємства, їх економія і максимізація віддачі від них на всіх етапах виробничого процесу. Частковою метою управління операційними витратами є їх зниження на одиницю вироблюваної продукції (натуральну або вартісну) за умови забезпечення виконання всіх необхідних операцій технологічного процесу. Така постановка мети сповна відповідає вимозі інтегрованості системи управління витратами в загальну систему управління діяльністю підприємства. З одного боку, вона забезпечує мінімізацію витрат на одиницю реалізованої продукції, що формує резерв підвищення конкурентоспроможності, прибутковості, розширення можливостей підприємства інвестування в інновації, а з іншої - не робить потенційно негативного впливу на інші сфери діяльності підприємства, коли, наприклад, скорочення витрат здійснюється за рахунок важливих для підприємства сфер діяльності. В той же час, поставлена таким чином мета управління витратами дозволяє підприємству в перспективі працювати і на зростання його вартості, а крім того – погоджувати інтереси всіх зацікавлених в результатах роботи підприємства осіб, а саме: власників (акціонерів) підприємства, його працівників, постачальників ресурсів, споживачів продукції, місцевих і державних органів. Вплив зниження питомих витрат на показники

оцінки ефективності діяльності підприємства з точки зору різних груп зацікавлених осіб та зростання вартості в кінцевому рахунку відображує схема, приведена на рис.

Цикл зростання ефективності починається із заходів щодо зниження витрат, результатом яких є зростання прибутку. Одночасне зростання обсягів продажів приводить до зростання обсягів ресурсів, що закуповуються, що задовольняє інтереси постачальників. Кінцеве зростання прибутку дозволяє задовольнити інтереси інших груп зацікавлених осіб: зростання заробітної плати, обсягу та якості соціального пакету – інтереси працівників; надходжень в бюджет – місцевих і державних органів; вартості акцій та їх доходності – власників; якості продукції – споживачів. В той же час, додаткові можливості відносно інвестування коштів, і, в першу чергу, в інновації, створюючи умови для зростання якості продукції та зниження питомих витрат за рахунок більш досконалих технологій, забезпечують початок нового циклу ефективності.

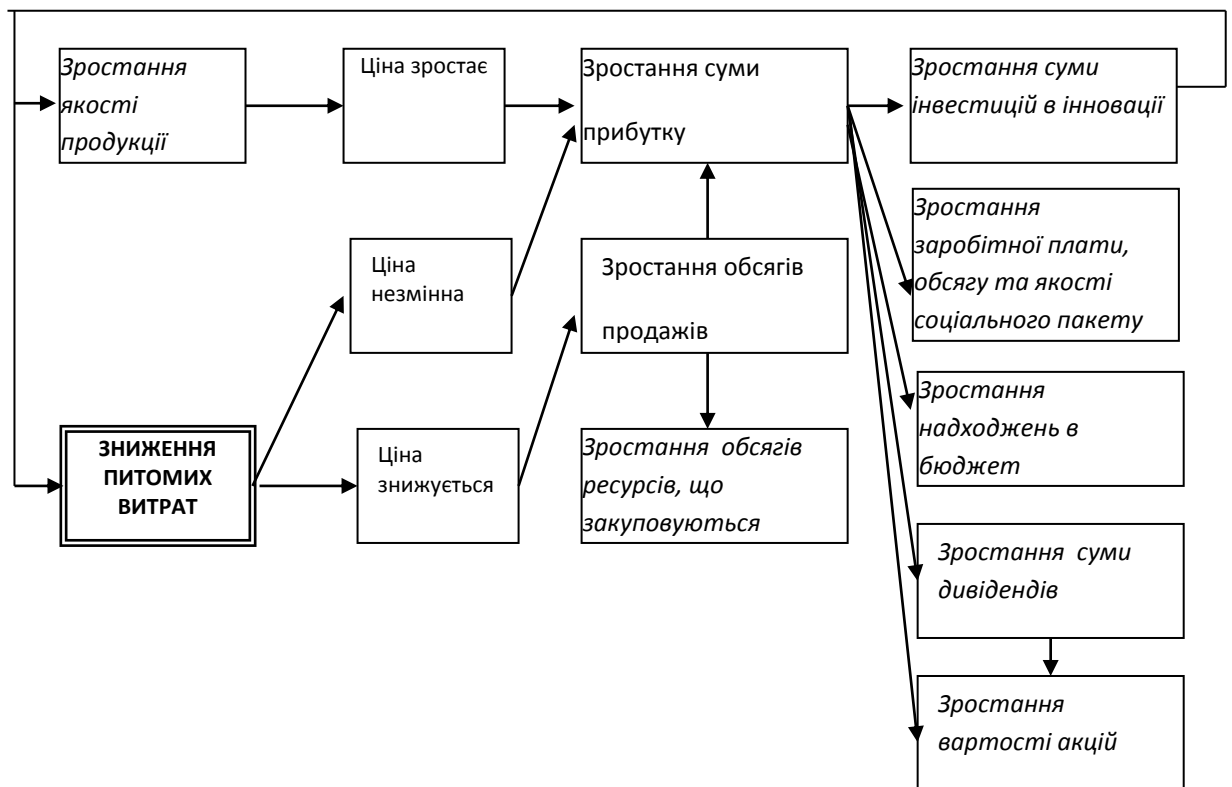

Рис. - Цикл зростання ефективності та вартості підприємства

Висновки. Таким чином, використання в якості узагальнюючого критеріального показника зниження питомих витрат в системі управління витратами як елемента вартісно-орієнтованого управління забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства з точки зору всіх зацікавлених сторін. Слід зазначити, що це узагальнюючий показник, зміст якого зрозумілий і який може бути розрахований на будь-якому рівні управління, для будь-якого структурного підрозділу. В той же час, прийняття у

якості критерію показника витрат на одиницю продукції в перспективі працює і на зростання вартості.

Для забезпечення ефективного управління витратами з метою нарощування вартості підприємства необхідна реалізація як оперативного управління поточними витратами в короткостроковій перспективі), так і концепції стратегічного управління витратами, яка з'явилася порівняно недавно та є результатом поєднання трьох напрямів стратегічного менеджменту: аналіз ланцюжка цінностей; стратегічне позиціонування; аналіз і управління чинниками, які визначають витрати. Саме концепція стратегічного управління витратами потребує подальшої розробки та вивчення для використання в процесах вартісноорієнтованого управління.

Список літератури: 1. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств: теоретичні та практичні аспекти: Автореф. дис... д-ра екон. наук : 08.06.01 / О.Г. Мендрул. – К.: КНЕУ, 2003. – 32 с. 2. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [За ред. О.Г. Осауленка]. - К.: ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с. 3. Управління затратами підприємства: Монографія / [Козаченко Г.В., Погорелов Ю.С., Хлап'юнов Л.Ю., Макухін Г.А.] – К.: Лібра, 2007. – 320 с.

Надійшла до редакції 08.04.2012р.